

«El que va passar a València als anys vuitanta va ser una democratització de la festa nocturna. Abans era patrimoni exclusiu de la burgesia.»

Vicente Pizcueta, promotor i consultor d'oci nocturn

L'íntangible

El període des de finals dels anys setanta fins a principis dels noranta va suposar una acceleració sense precedents en la cultura popular espanyola. Especialment dins la música, on es va passar de les cançons clàssiques (cobles, boleros ...) a un febril *zàping* de subcultures juvenils. Algunes van connectar amb els valors dominants (vegeu *La Movida* o l'indie), mentre que d'altres eren autèntics desafiaments al sistema (ajudats per un accés més ampli a la tecnologia). En plena explosió del creixement econòmic, les elits espanyoles van obrir espais de llibertat estètica, però es va reprimir la dissidència política, com ho prova l'assetjament policial a les ràdios lliures, centres socials ocupats, el Rock Radical Basc o programes de televisió amb missatge marxista com *La bola de cristal*. També es va criminalitzar l'alegria popular de les discoteques valencianes.

1. La democratització de la festa

El «so València», més tard estigmatitzat amb l'etiqueta «ruta del bakalao», va ser un llarg experiment artístic i social, que es va avançar a l'explosió de les *raves* a Anglaterra. Segurament parlem de l'etapa més avantguardista de la música popular a Espanya. L'empenta de les discoteques de València va morir entre la massificació i la repressió policial, però la festa va seguir en els clubs de l'extraradi de Barcelona (música màkina per a públic obrer) i a Eivissa, cada vegada més pija i avui convertida en exemple d'industrialització del plaer, a mida del sector turístic.

«Barraca era una metàfora de tot allò a què podien aspirar els espais d'oci en aquell moment. S'hi establí una ruptura de límits que donava lloc a una festa totalment interclassista. La barreja d'individus –de vegades, absolutament contraposats– es va convertir en senyal d'identitat. [...] Entre llums estroboscòpics, es canviava el compromís per un individualisme col·lectiu absolutament evasiu. Segurament era l'única revolució a què podia aspirar una generació postrevolucionària.»

Joan M. Oleaque, periodista

2. Cròniques de barri

És sorprenent la capacitat de la indústria cultural per condemnar moviments musicals massius a l'ostracisme (o gairebé). Va passar amb els grups de punk, heavy i rock dur (la indústria preferia *La Movida*), després amb el pop gitano (condemnat al circuit de les gasolineres) i, en menor mesura, amb el hip-hop (que mai no va aconseguir desplegar-se comercialment). Qui vulgui conèixer la vida quotidiana dels barris perifèrics de final del segle XX ha d'escoltar aquestes cançons.

«Quan Franco vivia, els seus dos grans problemes eren el País Basc i Cornellà, que era la seu industrial del Baix Llobregat. Hi havia moltes empreses i s'hi organitzaven grans vagues. [...] A Cornellà la Guàrdia Civil matava la gent a trets al mig del carrer. Jo vaig néixer entre la Satèl·lit i el descampat. Hi corrien munts de bandes, bandes xungues de veritat, que s'estomacaven a cops de cadena. Encara hi havia molts llocs on no arribava l'electricitat, i les violacions eren moneda corrent. Cornellà era perillosíssim, però com que jo hi havia nascut sabia capejar el temporal.»

Raf Pulido, Banda Trapera del Río

«Bambino va ser un dels primers reis de les cintes de gasolinera. Tot i que l'emergent classe mitjana d'aleshores l'ignorava, arrasava entre l'aristocràcia canalla i també a les immenses barriades que van recollir la migració del camp a la ciutat. Per descomptat, aquestes classes populars eren els qui més compraven a les gasolineres o els mercats de carrer. Los Chichos neixen en aquest context i també regnen als expositors. I amb ells la seva inacabable escola. Als anys setanta, el pop gitano era en certa manera l'equivalent a la música negra de segells com la Motown o la Stax. Es venia molt bé i alguns èxits saltaven al gran públic, però estava sotmès a un tàcit *apartheid* cultural; tant per part de la mateixa indústria com dels mitjans de comunicació.»

Luis Troquel, periodista

3. La Movida

Va ser una explosió de vitalitat, però sobretot la banda sonora d'un país impacient per lliurar-se al consumisme. N'hi ha prou d'escoltar la quantitat de lletres que es dediquen a enumerar productes comercials (moltes no es distingeixen dels espots publicitaris). Això també va suposar l'arribada de la revolució sexual al nostre país, amb vint anys de retard. La resistència dels mitjans més conservadors no hi va poder fer res.

«El que va passar a Madrid entre 1980 i 1985 no difereix gaire del que la joventut de qualsevol temps i lloc ha fet tota la vida: posar-se guapo, anar de gresca, beure, lligar, presumir de les conquestes sentimentals i criticar. La gran diferència la trobem en la importància de la música com a element aglutinador (la qual cosa, després dels anys cinquanta, només era una novetat a l'Espanya postfranquista). També hi va influir l'entusiasme informatiu dels mitjans, que, pel que sembla, no se'ls acudia cap altre tema millor. [...] Els grups de *La Movida*, excepte per a algun sector de culte de països de parla hispana, no han transcendit fora d'Espanya. És el fracàs més evident del seu presumpte cosmopolitisme. "Roma, Berlín, Nova York", deien les cançons dels vuitanta. Què van aportar a la música més enllà del triomfalisme i l'autocomplaença d'un moment de bogeria en la història de la nostra societat?»

Patricia Godes, periodista

4. La «xusma» tenia raó

L'anomenat Rock Radikal Basc (RRV) va ser una marea musical antiautoritària. La seva força social consistia a connectar amb lluites com la insubmissió, el dret a l'habitatge (els anomenats *okupes*) o la xarxa de ràdios lliures. En alguns moments –només cal escoltar «Hotel Monbar» o «Ustelkeria»–, va funcionar com a mitjà de contrainformació sobre la complicitat de l'Estat en la guerra bruta. Per a molts oients joves, aquestes cançons van ser el primer contacte amb versions no oficials de la realitat política. No sols a Euskadi, sinó a tot l'Estat espanyol. De fet, les aspiracions del RRV han estat recollides en gran part pel moviment 15-M.

«El Rock Radical Basc es va pensar a si mateix com la banda sonora de la revolució, però va ser més aviat el soroll de fons de la desmobilització. Va ser ultrapolític en un moment en què es començaven a esfondrar els moviments d'esquerra. Va qüestionar el consens hegemònic sobre el que era acceptable políticament i culturalment. Es va convertir en un espai de resistència enfront d'allò que Guillem Martínez ha denominat “la cultura de la Transició”. Va abordar, sovint amb més ràbia que intel·ligència, temes dels quals no parlava ningú: el nacionalisme espanyol, el consumisme, la degradació dels barris obrers, la violència policial, el sexisme... La conseqüència va ser una exclusió sistemàtica del RRV dels mitjans de comunicació. Grups que venien centenars de milers de discos eren completament invisibles a les televisions, ràdios i diaris.»

César Rendueles, professor de sociologia

5. Aïllament *Indie*

L'escena *indie* espanyola és el so del desarrelament. Sobretot en els primers anys, quan els grups i la premsa alternativa eren autèntiques fotocopiadores del que passava a Anglaterra o als Estats Units. L'aposta per la malenconia i la manca d'interès per connectar amb el públic van marcar aquest moviment musical, una versió hermètica de la Movida. Amb el nou segle, ja més disposats a la professionalitat, es va disparar el prestigi de l'*indie*, fins al punt d'exercir una hegemonia cultural que encara es manté.

«A Espanya no veníem del thatcherisme ni el reaganisme, com l'*indie* anglosaxó. Semblava que aquí no hi havia cap problema, però era una fal·làcia. En realitat sí que n'hi havia, i es podia haver respost com feien grups de fora com The Housemartins. L'*indie* espanyol va optar per passar de la política. Era una cosa que feia pudor. No s'hi veien alternatives. Això va ser una putada perquè llavors es van començar a aplicar a Espanya les polítiques econòmiques amb els efectes que ara estem començant a sentir. Avui la gent sí que protesta; llavors vivíem tots en un còmode desencís.»

Nacho Vegas, músic